

getuigt, soms tot vermoeiens toe: in het voorwoord, door de hoofdstukken heen, op de achterflap, met frequente opsommingen van functies en professies.

Het wekt soms de nodige verbazing: hoe kan het dat je, als je al zoveel ervaring als expert in deze thematiek hebt, toch vaak verrast wordt door dilemma's waarvoor je komt te staan? De moraal van het verhaal is daarom: de expert is in dit geval niet hoogleraar Pot met haar talloze publicaties en functies, maar Anne Margriet met haar vele twijfels en worstelingen, waarover zij zo herkenbaar en nabij schrijft.

Tim van Iersel, dementiedominee en ethicus, als geestelijk verzorger werkzaam bij WoonZorgcentra Haaglanden. E-mail: tvaniersel@wzh.nl.

Fred Omvlee, Jan Andries de Boer & Piet van Die, **Van Elvis-viering tot U2-dienst. Het gebruik van popmuziek in de kerk**

Utrecht, KokBoekencentrum, 2019
ISBN 978 90 239 5524 5

Velen die de kerk een warm hart toedragen, zouden wel willen dat haar taal toegankelijker was, zodat meer mensen zouden horen wat er voor goeds in de boodschap van het christendom aanwezig is. De dominees Fred Omvlee, Jan Andries de Boer en Piet van Die zetten popmuziek in om met toegankelijke kerkdiensten een breed publiek te bereiken. Alle drie hebben ze ruime ervaring en ook succes met het organiseren van kerkdiensten rondom een bekende popmuzikant: Omvlee met Elvis Presley, Van Die met Johnny Cash en De Boer met U2 en BLØF. Omvlee stond daarnaast aan de wieg van de Top 2000-kerkdiensten.

De predikanten hebben dit boek geschreven om te laten zien hoe zij popmuziek in kerkdiensten benutten en om anderen op weg te helpen die dat ook willen. In die opzet zijn ze geslaagd; het is een praktisch boek met persoonlijke ervaringen, rijk voorzien van voorbeeldliturgieën en muzieksuggesties. Het boek begint met een transcriptie van een radio-interview dat de drie

auteurs over popmuziek in kerkdiensten gaven bij RTV-Ridderkerk. Deze speelse inleiding maakt meteen het belang van de media bij dit onderwerp duidelijk. Verschillende media pikten het onderwerp gemakkelijk op en die extra publiciteit was onderdeel van het succes.

Het volgende hoofdstuk, 'Kleine theologie van de popmuziek', beargumenteert het gebruik van popmuziek in een kerkdienst en werkt de theologische relevantie uit. Dit gebeurt niet heel diepgravend, maar dat is in een praktijkboek misschien ook wel passend. Vervolgens komen de auteurs elk aan het woord over de eigen specialiteit, met persoonlijke verhalen hoe ze daartoe gekomen zijn en hoe dat vervolgens verliep. Deze hoofdstukken vormen de hoofdmoot van het boek. Ze beschrijven het proces hoe je tot zo'n dienst komt en nemen je bij de hand als je zelf een popkerkdienst zou willen opzetten. Deze hoofdstukken bevatten ook uitgewerkte kerkdiensten. Het laatste hoofdstuk beschrijft andere popartiesten van wie de muziek bruikbaar is in kerkdiensten of waarmee zelfs een hele dienst mee te vullen is.

Het boek geeft geen grondige analyse over de muziekkeuze in kerkdiensten en popmuziek in het bijzonder. Het is vooral een praktisch boek, geschreven door liefhebbers die ervaren hebben dat je met popmuziek in kerkdiensten een andere en grotere groep mensen aanspreekt. Liefhebbers die hun ervaringen willen delen en anderen willen inspireren het ook eens te proberen. In dat opzicht werkt het boek. Als je het boek leest, word je getroffen door het succes van de beschreven diensten. Voor wie dat ook wil, biedt het boek veel handvatten en praktische tips hoe het aan te pakken.

Zelf vraag ik me af in hoeverre het succes samenhangt met dat de auteurs 'all the way' gaan in hun popdienst. Dus meestal alles van een enkele artiest, soms met gebruik van het levensverhaal van de artiest in de preek, vaak met een coverband die de nummers in de kerk live speelt, publiciteit via media en soms via de fanclub. Werkt het ook als de opzet kleinschaliger is? Maar dat doet verder niet af aan het boek. Het is vlot geschreven, bevat interessante per-

soonlijke verhalen en voldoende informatie, en het biedt aanwijzingen voor wie zelf een popdienst wil organiseren.

Bas Bakker, aalmoezenier bij de Koninklijke Landmacht te Halvelte. E-mail: bas@aw17.nl.

Susanne Kruids & Wouter Zuurbier,
**De biografie als medicijn (handleiding).
Coachen aan de hand van vier dimensies**

Amsterdam, LannooCampus, 2020
ISBN 978 94 014 6676 9

Is de geestelijk verzorger een coach? Die vraag riep *De biografie als medicijn* bij mij op. Het is een interessant en praktisch boek over coaching rondom zin en betekenis. Susanne Kruids en Wouter Zuurbier vinden een coach iemand die de ander helpt zich te ontwikkelen. De coach heeft respect voor de 'zelfsturing' van de cliënt. Vrijheid, autonomie en groei zijn de belangrijkste waarden.

Hun gespreksmethode levert een model waarin vier dimensies van het levensverhaal als bron van zingeving worden onderzocht. De fysieke kant van het menszijn (plekken, voorwerpen, spullen), de sociale kant (verbindingen, omgang met jezelf en de ander, gewoontes en patronen), de psychische kant (de krachten van de ziel, de verlangens, afkeer en voorkeuren) en de spirituele kant (waar ga je voor staan in het leven en waar word je door geleid). De auteurs doen steeds suggesties voor vragen die je zou kunnen stellen. Ze illustreren dat met voorbeelden uit de eigen praktijk. Die verhalen zijn overigens altijd erg mooi; de cliënten komen tot grootse inzichten en alles loopt goed af. Mijn eigen ervaring is dat de zoektocht naar zin ook heel pijnlijk, vermoeiend en frustrerend kan zijn. Dat krijgt in het boek niet de overhand – en dat is voor de topperige beroepsgroep van geestelijk verzorgers misschien ook wel goed!

De biografie als medicijn is dus een optimistisch en vitaal boek. En het is constructief; de psychische dimensie wordt bijvoorbeeld heel mooi samengevat met de zielenkrachten 'denken, voelen, willen, handelen en waarnemen'. Aan de coach wordt de suggestie gedaan om te kijken welke kracht de voorkeur heeft van de cliënt. En of een mogelijk eenzijdige focus, zelfkennis en ontwikkeling in de weg staat. 'Ziel' is voor veel mensen een ingewikkeld woord en deze handleiding biedt een handvat om er zicht op te krijgen. Aan de sessies gaat een eerste bijeenkomst vooraf, waarin de belangrijkste vraag van de cliënt wordt verkend. De coach moet in staat zijn om zijn cliënt weg te houden van waaromvragen en de blik minder op het verleden en meer op de toekomst te richten. Ook het slotgesprek heeft die insteek: wat valt er te oogsten en waarmee kan de cliënt verder aan de slag?

Geestelijk verzorgers zijn steeds meer coach op het terrein van zingeving – zeker. Vooral als ze werken binnen de eerste lijn en ingeschakeld worden door huisartsen of andere zorgprofessionals. Hulpverlening heeft daar sterk het karakter van interventie, is methodisch van aard en de tijd is altijd beperkt. Met dit model kan een geestelijk verzorger als hulpverlener goed uit de voeten. Mensen zullen ook oprecht blij zijn met het concrete karakter van deze zorg. Toch zijn geestelijk verzorgers niet alleen maar coaches. Ze komen immers vaak mensen tegen die weinig vrij, autonoom en zelfsturend zijn. Eerder kwetsbaar, afhankelijk en vaak bang.

De biografie als medicijn biedt hulp voor mensen die in staat zijn om te veranderen en nieuwe wegen te gaan. Mooi. Maar dat is niet iedereen gegeven. Gelukkig kunnen geestelijk verzorgers dan nog steeds iets bieden. Troost: een plek om te schuilen, de wonden te likken en voorzichtig het vertrouwen in het leven te hervinden.

Ben de Boer, geestelijk verzorger bij Arkin, GGZ Amsterdam. E-mail: ben.de.boer@arkin.nl.